

Babirwa history.

K34/25

b.
e sent to
Mamadi
24/3/42

0-3 b

use re di khumane ho Maseputa Mamadi.Ditaba tsa Babirwa ba hale.

home

COPY

1 Babirwa ba hale ba kwa thokô ya bothaba-tse e be e le barwa ba motho a e tehe ba le bararo. Wa leina le hahê ke Ngwato, wa bobedi ke Tau, wa boraro Letswalo; he ba toha kwa bothaba-tsatsi e be e le ba ba leruô le lentsi, ba fitha ha Motsatsi ba khumana e le byo boholo ho se na molelô, bôna ba ta le molelô ba fisa thaha, ba re dilô tsa bôna di ka ta tsa se fule botse, e le hore he ba ta ba tile le sethšaba sa bôna le matona a bôna. Maina a matona ke a : Wa pele ke Makhura, yo a beho a sepela a thswere makhura a ho tôla ka dikxosi, wa bobedi ke Serumula yo a beho a sepela a thswere serumula se molelô, wa boraro ke Lehong, yo a beho a sepela a thswere dikxong tsa ho hotetsa molelô wa ho ôra, ke dikxosi le Seboni yo a beho a sepela a bôna mafoka a dikxosi le ba bangwe ba re sa tsebeho maina a bôna. Ho toha fao ba thôma ho kxaohana, Ngwato a toha le sethšaba a leba thokô ya Borwa, Tau yêna a leba thokô ya ~~na~~ dithaba tsa Hananwa,

2 Letswalô yêna a re ho sala a toha a ya dithabeng tsa Nareng (dist. Tzaneen), byale ya ba diripa tse tharo, yo mongwe le yo mongwe a toha le sethšaba sa hahê, Ngwato a fitha naheng ya Bakxata, a dula hôna a thêha naha yeo hore ke "Bolongela bya mmamanea a nare", ka sekwawa ba re ke Hartbeespan, dist. Rustenburg, a tsea morwedi wa kxosi ya Bakxata, a be a buswa ke Bekxeta ba nwa noka ya Madikwe. Ba Bangwe ba nyoha noka ya Madikwe naheng ya Lentswe, ba buswa ke kxosi Lentswe, ho fithêla le matsatsing a naase ha ba ka ba twêla ba boêla moraho Lebohasi bo ba tohile ke matona a kxosi Molefe Lentswe. Letswalo yeno o sehe dithabeng tsa Nareng ho ~~fithêla~~ fithêla le matsatsi a naase.

Tau yêna a fetêla thabeng ya Ngwala. He ba fitha

Digitised by the Department of Library Services in support of open access to information, University of Pretoria, 2019.

Ngwala Seboni yêna a re ha se naha ya ho dula ke batho, a

boêla moraho a dula Morebeng, dist. Groot-Spelonken. Xe
 ba re ke Tau-ya-tswala ke hore e be e le Tau, moratho e le
 Letswalo, byale ba re ke tau ya bo-Letswalo, ke mo o kwileho
 leina la Tau-ya-tswala ka ke he moholo e le Ngwako, moratho
 e le Mokxadi. Byale-he, re bitsa re re Mokxadi a Ngwako.

Ditaba tsa kxosi Ngwako a Matape Makobela he a
 seno ho tsêna mo Tswaing Molodong he a seno ho bolaya ba
 Motêtê morwa Polane baila-kolobe, a dula hôna, byale letswai
 ya ba la hahê, batho ka moka ba dilete ba ta ba tsea letswai
 mo ho yêna Mokxwa wa batho wo ba be ba tsêna ka ôna ho ta
 ho tsea letswai ke yo:-

Sa pele he ba fi^hha, ba ba sa tsebeng Molodô ba
 be ba kxana ~~maxx~~ hotehe ka hotehe he a phepêla o re, "Ke
 tile ho bôna wêna Matete a Sebola," he a seno ho fetsa ho
 phepêla o kxonamêla hôna kua Letswaing ba re he motho a ka
 se ke a kxana ma^hho a hahê a to ba bothoko, ba ba thahang
 ka thokô ha bophirima-tsatsi ba be ba dia byale le ba
 bothaba-tsatsi. He ba seno ho fetsa ho phepêla, ba be ba
 ya kua mosate, ba be ba ta ba rwele mabêlê, ba bangwe mehoma
 ya diata. He bo esa ba iswa molodong ba nthsetswa letswai,
 ba toha ba ya habo bôna. Letswai le e be e le la Motete
 hale ha lôna, byale Sebola a re, "Kea le tsea", Motete a
 hana ka lôna. Ka morao a fao, Sebola a re ho Ngwako a
 Matape, "Bolaya ba ha Motete, ba hana ka letswai". Byale
 a ba bolaya ka dira, a tsea letswai le naha ya ba tsa
 hahê ka moka ha tsôna.

Ka moraho ha fao, bana ba Ngwako a Matape ba setse
 ba hodile, maina a bôna ke a :- wa pele ke Masete Khuruba,
 wa bobedi ke Madidimalô Modikwa, wa boraro ke Sekxanthšo,
 wa bone ke Mpada, wa bohano ke Rasemata, bana ba ke ba
 morwedi a Sebola, ba bangwe ke Ralephaswa le ngwana a bo
 Sekwati le Nakedi wa morwedi a Makhura. Ka mphela a
 bôna e setse e le masohana.

Ka tsatsi le lengwe ba dutse wa taha Mauba a
 kxosi Sekwati sa Thulare, bôna ba re ho fitha mo Molodong
 ba nthša letswai ba seso ho hopêla Makobela. Mokxosi
 wa lela, ya rêmana ka dilêpê, hōna ka mo Molodong; he
 Mauba ba thšaba ba tohêla mahumahadi a kxosi Thulare, fêla
 ba se ke ba nmolaya. Modikwa motho wa pelo ya sethoho
 5 a kxeila dikwarô tsa hahê ka moka, a mo lesa a toha. He
 Mauba ba fitha kua ha Sekwati, ba mo tsibisa hore, "Ba ha
 Makobela ba re bolaille, bôna le diaparô tsa mohumahadi wa
 haho". Byale kxosi Sekwati a nthša dira tsa ta hape
 Tswaing, Motse wa mosate o be o dutse nokaneng ya Sekoto;
 byale Mauba ba re ho fitha ba se sa ya Letswaing ba ya
 motseng, batho ba ho lebêlêla letswai ba ba bôna he ba le
 nokaneng ya Maiphitwane mo ba dula ba khutile hōna ba
 lebeletse batho ba ho utswa letswai. Byale ke hōna ba
 kitima ba ya kua motseng ba ba botsa ba re, "Mauba a eṭa",
 ke hōna mokxosi o lela, ha nyakwa mofika a maakxamatsana,
 ke mafika a maswanyane a fôtlwa ka dithare, ha nyakwa
 banenyana ba mabole ba ba fa mafika ale ba ya hana kua pele
 ha dira ba kxaya dira ba ba phôsa ka mafika ba ba phosa
 ka motehe ka motehe ba re, "Re a lothṣ̌a bakxonyana" ba re
 he ba dia byale ba kitimêla motseng ba sa lebelele moraho.
 Byale Mauba a ta a sepela a be a a thsela dipheku tsela
 tsa ho phôswa ke banyenyana bale, he ba setse ba di fithile
 6 dipheku, mokxosi wa lela, ba re, "Tsê nang batho". He ba
 bolayana, Mauba a be a se sa itwêla, ba be ba taeditse
 ke dipheku tsela ba di hatileng, Mauba a bea a boêla ~~xxx~~
 moraho ba ~~xxxx~~ sitilwe. Byale he be fitha ha Sekwati
 ba tsibisa kxosi ya bôna ba re, "Re ko ho palelwe ke Lekxalaka",
 byale kxosi Sekwati a re ho bôna, "Le se ke la re ke Mokxalaka;
 ereng ke morwa Thobêjane, hobane he nka be a se ke a ipolaêla
 lena, le be le to mmolaya", hwa iswa lebaka le batho ba ka
 lebalang. Byale kxosi Sekwati a busa a romêla dira tsa hahê

a re, "Eyang ho Makobela kua Tswaing; yêna o to le êta pele hore le yo bolaya batho kua mose a noka ya Udi". He ba fithela mo Tswaing, dira tsa êma kxakala, ba romêla batseta kua ho Ngwako a Matape Makobela, ba re, "Re rumilwe ke kxosi Sekwati, o re ha o Mokxalaka, ha o Morôka, o morwa Thobêjane, byale ke ho hopêla hore dira tsa ka le tsa haho di yê mose a Udi, di yo bolaya batho", Ngwako a Matape a se ke a romeletsa, a kwa yêna ka nama le ba hahe, ba ya hôna. Yêna Ngwako a Matape o be a apere pheku ya talamo molaleng wa hahê. He ba fithela kua mose a noka ya Udi, ba thoka batho, dira ka moka tsa tswarwa ke tala. Byale yêna Ngwako le ba hahê ba phura pheku ye, mçya wa bôna o tale ba se sa swarwa ke tala, ba boêla moraho. Pheku ye ke ya tileng le yôna he a kwa ha habo. Ba re o ho fitha mo Tswaing, Mauba ale a boêla moraho. Mokxwa Mauba he ba kwa kua habo bôna ba ta keno so: he ba fitha ha Mphathêlê ba re, "Re fê tsela", a ba fa tsela; ba fitha ha Molêpô ba re, "Re fê tsela", a ba fa tsela, ba fitha ho Molôtô, ba re, "Re fê tsela", a ba fa tsela. Mohla ba boêla moraho ba setse ba ko ho thopa dikxomo, ha ba sa hopêla tsela, ba emisa marumô ba re "Le wêna he o rata".

Byale Ngwako-a-Matape a hwa Ka moraho wa hwa Khuruba wa sa ta Madidimalô, motho wa sethoho, a re, "Letswai ha le nonthšwe ke motho a hwile", ba bitsa ngaka ya laola ya ré, "O loilwe ke mokêtê", byale motho yola wa moloi o swanetse hore a swarwê a bolawê a latêlwê ka Molodong. Hwa dirwa byalo he, motho a loilwe yo mongwe o a swarwa a kx iswa Molodong a bolaêlwa hôna. Ya re ka tsatsi le lengwe mohale a marumô Thšosa Mosena, ngwana a bo Monyemabone Mosena a bolaya phala, a re ho fitha hae a kxobêla batho dinama tsa phala, mohatsa a Monyemabone a re, "Nna o mphile nama e nyenyane", matsatsi a se makae Thšosa a thswarwa ke bolwetsi a hwa, Monyemabone a re, "Thšosa o bolailwe ke mosadi wa hahê,

Maboko morwedí a Khuruba". Byale ditaba he di ta ho kxosi Mamadi a re, "Ha o bitswe ngaka". Batseta ba romêlwa Tswêta hore a yo ho bitsa ngaka ya ho laola, leina la ngaka ye ke Pereta, he ba sepela mo tseleng ba be ba sa taisane difola le yêna, ba sa dule moriti o tehe le yêna, yêna a itulêla le motseta wa hahê. Molaô ke wa ngaka le dikxosi hore batseta ba ka ta ba mmotsa maaka tseleng, ba re, "Moloi ke mokêtê". Ba nama ba fi^hta Tswaing ka yeo, ya laola ya re, "Moloi ke Makxaba Thotí mohatsa Monyemaboni Mosena", a mo tia ka mosasa moholo wa hahê wa mosadi o be a t^lile ka tsatsi leowe, byale ba swarwa ka bobedi bya bôna ba bolaêlwa Molodong, nama tsa bôna tsa lewa ke manong, marapô a t^lala letswaing. Baloi ba

9 be ba sea bolokiwe he e se batho ba ho bolawa ke ~~Momodimo~~ Modimo; mokxwa wa ho bolaêlwa batho ka Molodong wa hole le he motho a bolaile yo mongwe ka thôka hoba ka selêpê, o be a swarwa a yo bolaêlwa Molodong, ba re "Mpya ya lya engwe ha e none".

He pula e nele Molodo wa t^lala, meetse, mo^htha meetse a ephy^a Molodo o t^lala letswai le lentsi, byale benye ba lôna ba le nthê, le le salang e ba la batho ba ba t^lang ho le rêka ka tsatsi le lengwe.

Ngwana wa Ralephaswa Makobela a bolaya e mongwe ka mosêbê, ba re, "Mpya ya lya e ngwe ha e none;" le yêna ha bolawê ka hore e be e le ngwana wa ka mosate, kxosi a re o se ke a bolawa ka thoho hore madi a hahê a se ke a falalêla fase, ka hore ke ngwana wa fase. Kxosi ya re a ho kwe molala hore moya wa hahê o t^lalelane, kxosi ya thšabêla ka ntong hore a se ke a mmôna he a bolawa. Ka moraho ha fao papahê ngwana yo a thšabêla kua Hananwa le ngwanabo Sekwati Makobela, ba re, "Kxosi ye e sethoho le rena o t^la t^la a re bolaya". Le

10 Monyemaboni o ile a thšabêla Hananwa ditoholo tsa Monyemaboni Mosena le matsatsing a bo-naase di see kua Hananwa.

Tsa mosadi yo e beho e se moloi, bana ba mosadi yo a bolailweho wa moloi maina a bôna kea:- wa pele ke Kxaba Thoti, wa bobedi ke Matome, e be e le mosimane le ngwanenyana fêla. Matome a rekiswa ho Lekxowa le lengwe ba reho ke Pharamêla Rensberg, a dula kua ho ntona Kxareba Goodsfliy. Kxaba Thoti yêna a fiwa lesohana le lengwê a nthša dikxomo tse yo lewa mosata, lesohana le ke Tatedi.

Ka moraho ha fawê hwa ta Makxowa a ta mo Tswaing a tile ho bôna hore na monye a letswai ke mang. Ba khumana e le kxosi Mamadi, ba homêla moraho ba re ho fitha kua ba tsibisa Pres. Paul Kruger ba re, "Ho na le kxosi e engwe kua Zoutpansberg, e dutse mo ho naho le letswai; ke la hahê, oa le laola;" byale Makgowa ale a re, "Re be re re ha diélwe selô se sengwe se se ka mo thabisang sa borêna," ke hôna ho dirwa setulô sa dithsipi sa kôpôrô ye thsêtha sa ho kxwata kudu, he se fedile sa tiswa ho kxosi Mamadi ke banna ba Makxowa. He ba fithela ba re, "Re romilwe ke Paul Kruger, o rile re te re o fe setulô se; ke ponthšô ya hore o morêna". Ho toha fawe ya ba kxwêranô e kxolo le mmusô wa Maburu, he ba tile ho hopêla letswai ba le khumane, le bôna ba ta ka dilô tse di thabisang kxosi, ba ta ka mesidi le ditopi le dilotô le mapai, ba ta natso.

Ka moraho ha fawe kxosi Mamadi a khuduha a ya dula Madubyaneng Kaalplaas, a tohêla letsôhê la hahê Nakedi a Makobela, ya ba ba tahang dithabeng a ba rekisetsa letswai ya ba a tisa baHananwa, e be e le nphateng mo letswaing.

Ka moraho ha fawe Makxowa a ta hape a re, "Re hopêla hore na re ka se ke ra die dipane na ka hore re bôna hore letswai le la ho ôlêlwa fase ha le botse", kxosi ka ho twana le bôna a be dumêlêla a re, "Dira byalo", ba ena le Michael Buys, moêta-pele a bôna e be e le Piet Eloff, byale ba fitha ba abêlana tsôna le yêna Michael Buys ba mo fa tsa hahê, ba ena le moruti Bekare le moruti Hofmeyr. Ba re ho fetsa ba

12

homêla moraho, ka hore le be le bêrêkwa mareha fêla, baleti ba sala bo-Nakedi, kxosi Mamadi a bôna hore o kxole le letswai a boêla moraho, a yo dula bowelo, bana ba hahê ba bangwe ba ya kua Hananwa ba yo dula hôna, ba fitha ba dula Selobana, mo ba ileho ba lwa le ba ha Kibi hôna. Morwa wa pele ke Maphula, wa bobedi ke Marema, wa boraro ke Maseputa le ngwana abo Seêpe Mabusa le ngwana abo Lerapêla. Lerapêla lesohana la bohale ke yêna a bolailweho motha a ntwā yeo, ntwā ya re ho fêla wa fêla seripa sa ngwaha, byale ba boêla moraho kua Tswaing, ba kxobokana ba Tswaing ba re ke ba Tswaing, ka hore ba be ba dutse naheng ya letswai, ba fetsa ngwaha e e tehe, ke hôna ho ta Makxowa a mmusô le moruti Hofmeyr le Michael Buys le banna ba hahê, hwa bitswa pitsô e kxolo. He Sethšaba se kxobokane mo letswaing le kxosi Mamadi, lentswe la re, "Re romilwe ke Xoromente a re, ke hopêla hore o ngwathêlê letswai, la ba thokô ya bophirima-tsatsi hore e be la Xoromente, la bothaba-tsatsi e to ba la haho Mamadi".

13

Kxosi le Sethšaba ba e dumêla, taba yeo ke hôna ba supetsana mabaka bo yaho hôna letswai la bothaba-tsatsi le be le bitswa Letswai la Sefakô la dithôrô tse dikxolo, byale makxowa le Michael ba boêla moraho le moruti.

Ka moraho ke hôna ho ta Lekxowa la Letšeremane, a kwa kua Thswane Pretoria, leina la hahê ke Setia-Maeba (Piet Zeederberg) a soma-soma a toha ka moraho, hwa ta wa Letšeremane hape, ba re ke Matalanyane, e bile diele benkele le kanti ya byalwa, a rekisa. Ya re ka ngwaha wola Moselekatse a lwa le Makxowa ka 1895, Matalanyane a toha, hwa ta hape monna wa Letšeremane a kwa Rita, kua ho beho ho dula komosasa Mokhunthedi Berane Vorster, leina la hahê ke Sephaka Molodo (Pahl), e le hore banna ba bata ba kxosi Mamadi o be a nthša la hahê ka thokô, la bôna ba be ba le apea ka pitsa e kxolo. Lebaka la Zeederberg le ba ka moraho ho yêna

14

mokxalabye Mamadi o be a setse a tsamile, ho dutse Ramothšabi Mamadi. Ramothšabi a re ho toha, hwa tsêna Maphula setulong sa bohosi, ke hōna hwa re ho feta ntwā ya Mphefo, hwa tsêna ntwā ya Maisemane le Maburu. Hōna ho rile ka ntwā ya Mphefo le Maburu, Pahl a toha a boêla moraho, ba Mamadi ba no sala ba letile letswai la bōna.

He ntwā ya Maburu le Maisimane e seno ho fêla ka 1901 ha ta monna wa ~~Letš~~ Letšeremane hape, leina la hahê ke Karl Morshel, a tsosa mosomo byale ka bale ba pele, a kwa kua Mara; a bile a diele lebênkêlê, a tohêla mosomô wa lebênkêlê.

15

Ka moraho ha sebaka a ya kuā ha habo Tšeremane, a re he a boile a boêla a ta mosomong hape, ke hōna a tsibise ba ha Mamadi a re, "Tsebang hore letswai le ha e see la lena, ke la mmusô. Ha le sa na maloka le ho e nthšetsa ka mo le ratang", ba ha Mamadi ba ba byalo ka lentsu le le reho, Thapi holofêla leraha meetse a phule". O ya bōna taba ye e ile ya huduha mehopolô ya sethšaba sa ha Mamadi, ba leboha ha ho le monna ya a ba tsibisitseng ditaba tse, ka hore ba ba tileng pele ba be ba ba beile ka hare hale Thsubi. He ba re, "Re romilwe ke Xoromêntê, a re mphe, ka fa wêna, o to sala ka fa. Haholo phoso e tile le moruti Hofmeyr le Ma-Buys, ba dia sephiri le ba mmusô wa Riphaplik; re ti isa hore he ho ka nyakêha dipukung tsa hale tsa Letswai, ho to khumanwa phosô e na le Hofmeyr le banna ba Ma-Buys, ka hore pele ha lebaka le Hofmeyr e be a tisa lentsu la Modimo mo Tswaing, a twana le mokxalabye Mamadi. Ke tsōna ditaba tsa ho tsewa ha Letswai matsohong a ba ha Mamadi. Ha le a ka la tsewe ka mokxwa o bonahalang. Se matsatsing a bōna se se bōnahalang ke merakô fêla ya metse ya bōna, ditaba tse re di khumana ha Isimael Makobela, morwa wa Nakedi Makobela, ke mokxalabye wa mengwaha e 87; he moruti Hofmeyr a ta Goedgedacht e be e le mosimane wa mengwaha e meraro.

16

Setulô sela sa ha koo ha Paul Kruger, sa dithsipi, se na nthse, se sa phela, fêla e rile he Maphula a bôna hore o ya tsofala ase fitha a re ho hwa ba Mamadi ba se nyaka ba se be ba se bôna matsatsing a bôna se se tweletsele ba seng la Bechuanaland mo se beng hone. Tse re di khumane ha Maseputa Mamadi.

Ditaba tsa dintwa tsa ba ha Mamadi. Ka tsatsi le lengwe ba toha ka dira, ba ya Bokxalaka, kua nokeng ya Motsangwane, ba fitha mo ba reho ke Sa Mokxoto, thabaneng tse dintso. Ha ba fitha, ba romêla dithodi hore di lebêlêlê xore na dira di ka tsêna byang, dithodi tse di be di byalo ka batsomi ba ba tsomang diphôfôlô, ba re ho bôna hore ha ho kxonehe, ba boêla moraho ba tsebisa mahabo bôna. E be e le lebaka la he ho byalwa lethaka masemong, ba lesa batho ba boêla motseng, ya re matahosa seripa se sengwe sa yo tsêna ka hare ha mabêlê, yo mongwe le yo mongwe ka ola hahe, ba bangwe ba sala ba laletse kxaufi le motse. He letsatsi le seno ho thaba, batho ba ya masemong, mongwe le mongwe thsemong ya hahê. Mokxosi wa sala o lela moraho kua motseng. U dira tsela tsa ho tsêna ka hare ha mabebe tsa rutoloha ba tsêna balemi ka marumô le ka dithunya le dilêpê, ba phalats Bakxalaka ba tsea dikxomo le basadi le bana, ba toha natso. Ka moraho ba ta ba ba rekolola. Ho toha fao Bakxalaka ba re ba Mamadi ke ba ha Sefoka mabebe.

17

Ba Mamadi he ba le kua Thahatsane ho ya lesto ha ya dira ha di boye, bôna ba be ba swere thêbêlê e bitswaho Mosadi o khufa ya mphahô a phukubye, e e be e dula mo o sa yeng basadi ba bafya, ho ya bakxekolo. Ba Lesiba ba be swere ya Madibana seopeng kwana ya mosela moholo, banna ba re ha e tabye, basadi ba re e sa hola thari tsa bana ba rena bo morakana a Madibana, ya re ka tsatsi le lengwe Lesiba a nthša dira hore di yê Thahatsane yo ho yo bolaya ba Mamadi. He ba e tseleng ba ya ha Mamadi, ba khumana mmapa hodimo o

phakile tseleng hlware, ~~ka~~ byale dira tsa boêla moraho ka hoba mehleng yela ya hale, he dira di sepela tsa khumana selô se phakile tsela, ha di ke di thsela, ba re marumô a to re phaka. Byale ba dula lebakanyana a ~~kwa~~ kwa hape, he ba re re to tsoha re tsêna, hlame ya pu^uta tsela, ba homêla moraho hape, ba re leêtô la rena le senyehile ka hlame, ya madira masuha leêtô.

18

Lesiba a beêlêla a re boêlêlang hape, dira tsa fokwa ya re he ba setse ba e kx̄aufi le motse, nare ya pôhō ya tsêna ka hare ha dira ya kobana le bōna, ba e phōsa ka mseêbê le marumô ba se ke ba ba ba e bolaya, dira tsa boêla morahō ba se sa boêlêla hape. Ke hōna mafêlêlō a ditaba tsa ha Lesiba ya ho ya ha Mamadi ka dira kua Thahatsane.

Maina a barwa ba Mamadi: wa pele ke Mphefu, wa bobedi ke Maphula, wa boraro ke Moswana, ke ba morwedi a Lebepe, Khunwana ke wa morwedi a Mosena, Merema ke wa morwedi wa Thšope, Maseputla le Seepe ke ba morwedi a Sebola, Puputa ke wa morwedi a ~~Makxwathê~~, ~~Makxathê~~, Mathšêthê, Semadi Mabusa Lerâpêla ke ba morwedi a Morudi, Kxalusi le wa morwedi a Mosena, Mathšeng ke wa morwedi a Makakabolê, ke lesome la batho le batho ba bararo.

19

Serê^utô sa Khunwana ke se:-

"Ke khunwana a bo lebepa thipa se lwa'ka bohale"

Serê^utô sa Marema ke se:-

"Ke Marema dithatha boha di dikôbela ke thšipi tsa Balepa ha di lekise Matsosa a bo Maboko ke yêna papahe Madumêla, ho retoloha maoto mahana ho thšaba ngwana a bo Mosima le Moyahabo, thšupya ya kxwatha le tee ha tswale, ya tswala e ka tlola mphalalô, ke ye e tswetseho ke phaswa sekxanya mat^ualeng pelebesa ra-marwala disea phulwa, o robisa batho dihoba ngwana a Marêma mphaka ra-mabea a sea tseha Sehoma dit^uong ba pololang, o bapilwe mokxopha mat^uong a tau, dip^uhala a diye mot^uo mokxwathê mabobaya mot^uo kua soding la Makxoba Sebata o haketse".

20

Seretô sa Seêpe ke se:-

"Seêpe boya ra mere o remile o to rêma le mekhwidiri-thšipe. Seêpe boya moratho a seputa kwilimi ke tohile kwilimi e kwile Maune, bannyana le mathathšana ~~pasopo~~ pasopo mongwaha o sa tohile kwilimi kwilimi e kwaho mothšonô."

Serêtô sa Puputa ke se:-

"Mphaphariŋi a diôka moriti molala mabota dikxolo di holelele, puputa o se ke wa feta phaswana kxomo, a e fete namane e tswetse".

Serêtô Semadi o se ke we mela mokgot mela dinaka o ithabanêlê ta bana ka madi morwa sekhwibidi.

Serêtô Mabusa kxau ya kxanya le sa naka kua Mamothudi a thšipi.

Serêtô Kxalosi a dinaho tomo tomo la maŋa a maholo a tomolêla mafsia a thšaba ngwana a kxosi a thabane marumô o dula fase a thabana ba lata taledi a bo Makabe.

21

Serêtô sa mohale a marumô ke se:-

"Seôka Semonga sa ntebelele thibolêla a bo Mokxadi le thabanêla monêna soding la ra mongo tatedi a mala têla komane marumô ha latelwe e se letsolo, ke khumane kôma tsa Mamoha di rebehelwe Mamoha a madodoka Kxantela a bobethe he ke sea thopa a bo Mokxadi tsosa ya ka e no boya e kxantetse batho ba teko ya maŋo a makhubidu a Kobe letsi ho thabanela ntwâ".

Serêtô sa nare ba re, "Mohatsa molaya nare o tole a sie sedibêlô, nare e na le mahobalo mabe, tou ya re kxose thšabele moholong". (Maomêla Semonga moradi a ra mongae.)

22

2

507

Typing uuec K34/25

* 20
22

kea le/papêla monje waka he
 mafokopake/le romêlang wona
 aka sepela botse le nthomelo
 putšana ya ôna hore lephe
 nka hwa bana baka be
 sale ba bona Melao ya
 hale le mekgoa ya
 hale le tlono enyakisisa

dumelang ka thabo
 kele. hloohetse kudu kudu
 he nkabe kena lesa hoto
 kepe ke ke tlolla hooletel
 ka tabole bona ka lebaka
 le letlaho hele santse modimo
 alebile letle le swanhe
 merakô yamo tsoaing

wa lena Mollanka

M J Mamadi

End. J.507